

3187

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՄԱՍԻՍ», ԹԻԻ 5

ԳԻՐՈՒԿ ՄԱՐԴՈՒՆ ՀԱՃՈՅՔՆԵՐԸ

ՀԵՂԻՆԱԿ
ՈՒԻԼԵԸՄ ՃՈՆՍԸՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԻԶ
Կ. ՄԵՂԵԱՆ

1934

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՄԱՍԻՍ»,
ՍՈՖԻԱ

82

55-82

82
8-82

30 JUL 2013

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՄԱՍԻՍ», ԹԻԻ 5

ԳԻՐՈՒԿ ՄԱՐԳՈՒՆ ՀԱՃՈՅՔՆԵՐԸ

ՀԵՂԻՆԱԿ
ՈՒԻԼԵԸՄ ՃՕՆԱԸՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԻԶ
Կ. ՄԵՀԵԱՆ

1934
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՄԱՍԻՍ»
ՍՈՖԻԱ

ԸՆԾԱՅԱԿԱՆ ԲՈԼՈՐ ԳԻՐՈՒԿ ՄԱՐԴՈՑ

Այն լեցունկեկ Բաղաբաղներուն, որոնց Բիւօները անընդհատ
կ'աւելան՝ մինչ իրենց կիներուն Բիւօները անընդհատ կը նուազին.
Անոնց, որոնք, ըս իրենց բարեկամներուն, պէտք են մարգանք
ընել, բայց երբեք չեն որած եւ ընելիք ալ չունին.
Անոնց, որոնց ջիղերուն կը դալի ռոմիւր ու խնդալէն կը
մարին երբ բաղ մը տեսնեն.
Անոնց, որոնք, լաւագոյն կեանք մը ապրած ըլլալով,
բազմաթիւ բարեկամներ ապահոված են.
Անոնց բոլորին զուարթօրէն կը նուիրէ սոյն գրութիւնը՝
անոր հեղինակը՝

ՌԻԿԵՐՏ ՃՕՆՍՈՆ

Ա.

Պարո՛ն, ենթադրենք որ՝ դուք գիրուկ մէկն
էք: Ու ենթադրենք որ՝ ձեր ընտանեկան ալպօմին
առաջին լուսանկարէն, ուր կ'երեւաք թօնթօշիկ
աղու փչուած թուշերով, մինչեւ հարիւր սանդիմ-
նոց «խմբանկար»ը, բազմած էք ձեր բարեկամնե-
րուն միջեւ, այո՛, ձեր բոլոր լուսանկարները զձեզ
ցոյց կու տան, շրջանէ շրջան, աւելի լայնամար-
մին ու աւելի ծանրամարմին քան՝ ձեր ժամանակա-
կիցները:

Ենթադրենք որ, ձեր մանկութեան ամբողջ
տեւողութեան, գերեխաղի մէջ միշտ ամէնէն դան-
դաղաշարժն էք եղած, և թէ՛ մարզանքի ուսուցի-
չը միանգամ ընդմիշտ հրաժարած է զձեզ Պառ-Ֆիս-
ին վրայ տեսնելու յոյսէն:

Ենթադրենք, սիրելի պարոնս, որ չըջուն

ցիրք մը ձեր ծննդավայրն է բերած «աշխարհի մեծագոյն փիղը» և ահա ձեր սովորական մակերեսները՝ դասական «իւղղատ խողիկ»ը և հասարակ «ապուրի տակառ»ը, անմիջապէս, որպէս անարգանք ձեզի, փոխուած են «փիղի», «փիղ ձոննոտն»ի կամ, միեւնոյնն է, «փիղ Յակոբ»ի:

Ենթադրենք, դարձեալ, որ, գիրուկ մանչուկի վիճակէն անցնելով լեցունիկեկ երիտասարդի մը վիճակին, դուք դեռ կը յիշէք ձեր առաջին սպասումը՝ սափրիչին աթոռներէն մէկուն վրայ... հոն, դուք գտած էք «Բիք Էնդ ձրն»ը և ուրիշ երգիծական պարբերականներ, որոնք բացառապէս սափրիչներու խանութները կը գտնուին, և որոնց ոգին բուրումնաւէտուած է «փորթուկալ»ով, «քողմոթիք»ով և «հէլիսթրոփ»ով:

Այն ատեն, դուք ըրած էք այն ահաւոր ու մեծ գիւտը թէ՛ հանրութեան ցուցադրուած կատակերգութեանց, ծաղրանքներու, ծաղրանկարներու և աշկապուկութեանց մեծ մասը կը վերաբերին գիրուկ այրերու և գիրուկ կիներու:

Ենթադրենք որ, կեանքի թաւալումով, դուք հասած էք հոմանունի մը ունենալու տարիքին: Ու դուք որ երկու հարիւր քիլօ կը կշռէք, դեմ դեղին կը կտրիք՝ երբ թատրոնի յայտագիրները կամ ազդերը կը տեսնէք:

Յիշեցէք թէ որքան հոգ տարած էք ընտրելու համար ումանթիք տրամներ և ուռուցիկ եղբերգութիւններ:

Սկսած այդ հեռաւոր թուականէն, դուք եզրակացուցած էք որ բեմին վրայ գոյութիւն ունի միայն մէկ ծիծաղաշարժ դէպք, — «գիրուկին գըլխուն փորձանք մը բերել», և սրտերնիդ դո՛ղ է ելած որ, ձեր հոմանունին, դիտելով այդ անսարա-

նը՝ կը խնդայ, ու կը գանգատի ձեր քիւռներէն:

Ենթադրենք, միանգամայն, որ, ձեզի ու ձեր ճակատագրին շնորհիւ, երիտասարդական այս դժուարութիւններէն յետոյ, դուք ձեր ամբողջ կեանքի ընթացքին, անդրդուելիօրէն յարձակում կրած էք թերթերու և հանդէսներու յօդուածներէ, յայտարարութիւններէ, և «նիշարնալու միջոցներու մասին» անձնական և ոչ փաղաքշական կարծիքներէ:

Ասկէ զատ, ենթադրենք, նաև, որ, նկատած էք թէ՛ չէ եղած օր մը, երբ մէկը — անծանօթ ըլլայ թէ ծանօթ — հեգնական դիտողութիւններ ըրած չըլլայ ձեր ծանրութեանը, ձեր լայնքին, ձեր ձեւին ու ձեր ընդհանուր երեւոյթի մասին:

Այս բոլորը ենթադրենք:

Ու այս բոլորը դուք ենթադրեցէք, սիրելի պարոն:

Ենթադրեցէք, փոյթ չէ, այս բոլորէն չի հետեւիր թէ՛ պէտք է սիրէք ինչ որ կը հետեւի:

* *

Արար աշխարհ գիրուկին կը նայի որպէս թիրախի մը: Մարդիկ կը կարծեն թէ՛ անոր հեզ բնաւորութիւնը, սր առակի կարգ է անցած, թոյլ կու տայ ամենավերաւորական ակնարկութիւններն ընելու անոր, առանց նկատի առնելու թէ՛ ան իրենց ծանօթ է թէ՛ անծանօթ:

Անցեալ օր, վերելակի մը մէջ, մարդուն մէկը՝ զոր կեանքիս մէջ առաջին անգամն ըլլալով կը տեսնէի և որ «պարտապանաց» քիթ մը և բարակո՛ւկ մարմին մը ունէր, խնդուք բերնին, զարկաւ փորիս ու հարցուց:

— Բան մը կ'ընէ՞ք ասոր համար:

— Ո՛չ, պատասխանեցի ես՝ զուարթօրէն, բայց,

եթէ կը ցանկաք, կրնամ ձեզի տալ հասցէն վերաբու-
ժի մը, որ մասնագէտ է քիթեր յղկելու: Ու ինքն
էր որ բարկացաւ, մինչ ևս կը խնդայի՝

Ես հասած չեմ կեանքի այն փիլիսոփայա-
կան շրջանին, երբ մարդ անցեալին կը նայի
հոն փնտռելու համար հազար ու մի բաներ, երբ ա-
մէն ինչ հաշուի կը դարնէ ու իր յիշատակներուն
հաշուեկշիռը կը պատրաստէ: Հաստատեցի որ, ես,
որպէս գիրուկ՝ ինչպէս որ եմ, ինչպէս որ եղած եմ
միշտ, ու պիտի ըլլամ, շատ հաւանօրէն, մինչեւ
վերջ, աւելի շատ հաճոյք զգացած եմ, և, մանա-
ւանդ, աւելի երջանիկ եմ եղած, քան՝ իմ շրջա-
պատէս որեւէ նիհար մէկը: Ահա ճշմարտութիւնը:

Շատ հոգս է, եթէ, կառք մը բարձրացած պա-
հուս շոգեկառքի անկիւրթ մէկ չէֆը կը պոսայ —
«էէյ, խոշոր խող, ժողովակէ քիչ մը ինքզինքդ»...

Շատ հոգս է, երբ, կը պատահի որ, կինս,
փողոցին մէջ, զիս «սիրելի՛ս» կոչէ, ու յանկարծ,
լրագիր ծախող լակոտ մը սկսի խնդալ ու պոռալ —
«էէէ՛, բարեկամներ, տեսէ՛ք, տեսէ՛ք սա... սիրե-
լին»:

Շատ հոգս է, երբ հարսանիքէ մը վերադար-
ձիս, ուր գացած էի հանդիսաւորապէս հազուած ու
ածիլուած, տուն երթալու համար կը բարձրանամ
օմնիւպիւսի մը վերնայարկը, քայց, աթոռը նեղ
ըլլալուն, մարմնիս կէսը կախուած կը մնայ պա-
րպալութեան մէջ, այնպիսի արտաոռոց ձեւով մը որ
միւս ճամբորդները կը ճաթին խնդալէն:

Շատ հոգս է, երբ, որսի պահուն կը նետեմ
կարթս, և, ծանրութեան կեղբոսն այնպիսի անըս-
պասելի տեղափոխութիւն մը կ'ունենայ որ՝ աւա՛ղ,
կը փռուիմ ջուրին մէջ:

Շատ հոգս է, երբ, կառք հեծած պահուս, կու-
ռապանը կը ստիպուի իջնել իր տեղէն ու հրե՛լ

ետեւէս՝ զիս ներս խօթելու համար նեղիկ դռնէն:

Այո՛, ի՛նչ փոյթ այս բոլորը, երբ երթադեալ
պայմաններուն մէջ, ես երջանի՛կ կեանք մը կը
վարեմ: Նոյն պարագաներուն տակ, դուք եւս, կը
խորհիմ, միեւնոյն ձեւով պիտի արտայայտուէիք:

Եւ սակայն, դիմադարձելու ատենը եկած է:
Ու կ'ուզեմ ձեզի ճշմարտութիւնը ըսել՝ գէր ըլլա-
լու արուեստի մասին:

Եւ, գոնէ մէկ անգամի համար, կ'ուզեմ լաւ
դաս մը տալ սա թշուառ ու նախանձոտ նիհարնե-
րուն:

Որովհետեւ, հը՛, անոնք ի՞նչ կը հասկնան
կեանքէն, երջանկութենէն ու հաճոյքէն:

Ու միայն գիրուկ մարդն է որ, գո՛հ իր ճա-
կատագրէն, առիթն ունի իր գիրութեան մէջ գըտ-
նելու բազմաթիւ զուարճութեանց աղբիւրը՝ ի
պաշտպանութիւն գէրերու:

Ասկէ դատ, թոյլ տեւէք, իմ երկու հարիւր
քիլօներու ծանրութեամբը ըսել ձեզի թէ՛ — «կը
ցանկամ գիրուկ ըլլալ»: Գիրուկ եմ, որովհետեւ
նախընտրած եմ ա՛յդպէս ըլլալ: Ամէն մէկ գէր կըր-
նայ նիհարնալ՝ երբ կամենայ: Ու այդ բանին հա-
մար հարկ չկայ խորհրդակցելու քիչկներուն հետ,
մարզանքի փորձեր կատարելու, սննդաւորման կեր-
պերը ուսումնասիրելու, և կամ կոլՖ խաղալու:

ԲԱՆԱՎՃԻՌ

Որեւէ գիրուկ մէկը նիհարցնելու երկու կեր-
պեր կան:

Ա. — Ուտել ինչ որ չի սիրեր:

Բ. — Ընել ինչ որ չի ցանկար:

Գիրուկ մարդոց համար մեծ գոհունակութիւն
մըն է այն մտածումը թէ ուզած ատենին կրնան

պակսեցնել իրենց ծանրութիւնը: Եւ սակայն աշխարհի մէջ մէկ հատիկ ճար չկայ՝ նիհար մէկը գիրցնելու համար: Ան կրնայ ամէն տեսակ արմատիքներ ուտել, օրը եօթը քիլօ երեւ կուլ տալ, ու մրափել տասը ժամ, բայց, եթէ իր կազմուածքը չի ներեր, կը շարունակէ նիհար մնալ:

ձշմարտութիւնը այն է որ գիրութիւնը ոչ անհագոութեան և ոչ ալ մարզանքի հարց մըն է, այլ փիլիսոփայութեան հարց մը: Դիրուկ մարդիկը պարզապէս անոնք են, որոնք սորված են կեանքը գերադրել չափով հաճոյալի դարձնելու կերպերը, և հասկցած են թէ ո՛ր բաներուն համար կ'արժէ յոգնիլ:

Եթէ փորձէի կեանքի փիլիսոփայութիւնը ամփոփել համաձայն գիրուկ մարդուն (այսինքն՝ իմ իսկ փիլիսոփայութեանս) վստահ եմ որ ատիկա պիտի բաղկանար հետեւեալներուն նման մէկ քանի մտածումներէ:

ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ

Կարելոր չէ թէ ի՞նչ կը պատահի, կարելոր է այն թէ՛ ի՞նչ կը խորհին մարդիկ այդ պատահածի մասին:

Այսօրուայ մտահոգութիւնները վաղուան գուարճութիւններն են — խնդա՛նք ուրեմն անմիջապէս:

Ինծի պատահածներուն մէջ չկայ բան մը, որ ինձմէ առաջ պատահած չըլլայ միլիոնաւոր մարդոց: Եթէ անոնք կրցած են տոկալ տնոր, կը տոկամ և ես:

Մտահոգուիլը որեւէ օգուտ չունի, որովհետեւ, այն բաները որոնց մասին կը մտահոգուինք, երբեք տեղի չեն ունենար:

Դուք կրնաք կեանքէն ստանալ ինչ որ կ'ուզէք, պայմանաւ որ զայն ուզէք մեծ եռանդով:

Երջանկութեան համար անհրաժեշտ են երկու բաներ, — սարքաւորում և բարեկամներ: Աշխատութիւնը կը հայթայթէ սարքաւորումը: Բարեկամութիւնը՝ բարեկամներ:

ՄԱՍ Բ.

ԳԷՐ ԸԼԼԱԼՈՒՆ ԱՌԱԽԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մարդոց գործածած ամէն մէկ բառը պատմական փոքրիկ բիւրեղ մըն է, ցեղին կողմէ ապրուած փորձերու յիշատակ մը, ու խտացում այն բոլորին՝ զորս դարերը աւանդած են մեզի:

Որո՞նք են գէր բառին հոմանիշները:

Ահաւասիկ. — պարարտ, յոյր, առոյգ, բերրի, արգասաբեր, շահաբեր, օգտագործելի: Ասոնց մէջ չկայ բառ մը որ գիրուկ մարդուն երեսը կարմրեցնէ: Իսկ այդ բառերը խօսակցութեան մէջ լաւ իմաստով կը գործածուին: Ամէն ինչ որ լաւ է՝ պարարտ կամ իւղոտ է. — լեցուն օր, իւղոտ պատահ, Աւագ Հինգշաբթի, պարարտ հորթուկ, պարարտ սագ:

Երբ մէկը հարստանայ «իւղոտեցաւ այդ գործէն» կ'ըսեն: Բարի՛ն հողը, ընտիր հունձքերու և դալար արօտատեղիներու հո՛ղը եւս՝ պարարտ հողն է, արգասաբեր դաշտը, որ ամենագեղեցիկն ու ամենաբաղձալին է:

Նախկին մարդարէներէն որեւէ մէկը երբ ուզէր իսրայէլացիներուն թելադրել որ լաւ ապրելակերպ մը ունենան, անոնց կը խոստանար պարաստ բան մը, բան մը զոր հողը կրնար առատօրէն տալ, տալ՝ առա՛տ հունձք:

Ո՛վ նիհար մարդիկ, դուք որ նիհարութեամբ
կը հպարտանաք, ձեր այդ ախուր մակդիրին անու-
ղոք իմաստները մի՛ բաղդատէք այս բոլորին հետ:
Նիհար այժ, նիհար կով, ոսկոր-կաշի դարձած
մէջք, կոնծած կկու, չոր ու ցամաք օր, չոր ըն-
դունելութիւն, չոր ոճ, եւլն, եւլն: Իրողութիւնը
այն է, որ «գիրուկ»ը գեղեցիկ բառ մըն էր մինչեւ
այն ատեն, երբ նիհարնալու այս նոր վարդապե-
տութեան մոլորեալ առաքեալները յաջողեցան նուա-
զեցնել անոր ժողովրդականութիւնը:

Այսուհանդերձ, ի հեծուկս անոնց պատմական
պատուաբեր անցեալին, դուք կը շարունակէք հա-
ւատալ թէ՛ գիրուկ մարդիկը չեն կրնար զուարճա-
նալ, որովհետեւ մեծկակ են: Դէ՛հ, լաւ, կանգ ա-
ռէք պահ մը, և մտածեցէք թէ՛ որքան շատ են այն
միջոցները, զորս գէրերը ի դորձ կը դնեն՝ հաճոյ-
քը տարածելու համար աշխարհի, բայց մանաւանդ
սա խեղճ նիհար մարդոց վրայ:

Գիրուկ մարդ մը միշտ լաւ համբաւ ունի:
Դիչեր է: Կ'արթննաք անսովոր աղմուկէ մը, որ
կու գայ ձեր ճաշասենեակէն: Առաջին մտածումը,
որ ձեր մտքին մէջ ծնունդ կ'առնէ, այն է թէ՛
գող մը յաջողած է ձեր տունը մտնել: Մէկ քանի
րոպէ կը կծկուիք ձեր վերմակին տակ: Յետոյ,
քիչ մը սիրտ առնելով, ձեր ուշքին պոչովը կը նա-
յիք՝ ճշտելու համար: Մէկը կը մտնէ ձեր սենեա-
կէն ներս, և, ձեր պատուհանին միջեւ դուք կը նը-
կատէք մարդկային երեւոյթ մը, զիս կը տեսնէի: Ու,
րոպէապէս, սփոփանքի լայն շունչ մը կ'առնէք: Չէք
մտահոգուիր թէ՛ ո՛վ եմ ես, թէ՛ ինչպէս ներս
մտած եմ և թէ ինչ պիտի ընեմ: Ինչ որ գիտէք
վստահաբար, այն է որ՝ ես գող մը չեմ, քանի որ
գողերը գէթ չեն ըլլար:

Գողութիւն մը տեղի ունեցած է ձեր դորձա-
տեղին: Ձեր կասկածները որը՞ վրայ կը կեդրոնա-
նան: Ձեր գիրո՞ւկ պաշտօնեաներուն, թէ ձեր նի-
հար յանձնակատարներուն: Այս հարցման մէկ հա-
տիկ պատասխան կայ: Եւ երբ ի վերջոյ կը դիմէք
գաղտնի ոստիկանի մը, ան, ինքնաբերաբար, եր-
բեք կանգ պիտի չառնէ կասկածելիներուն ցանկին
մէջ գտնուող գիրուկ մարդոցը վրայ: Ու առաջին
անձը զոր պիտի «դգէ», մտահոգիչ երեւոյթով ու
ոսկոր դարձած մէկը պիտի ըլլայ: Բռնուելու վա-
խը միշտ մտահոգութիւն կը պատճառէ գողին: Իսկ
հոգը կը նիհարցնէ մարդը: Այնպէս որ՝ գիրուկ
մարդիկը միշտ գերձ են կասկածէ: Հարցուցէք ոս-
տիկանական գործակալի մը կամ մաքսատան պաշ-
տօնեայի մը թէ՛ ինչ է իրենց կարծիքը այդ մա-
սին: Անոնք ձեզի պիտի ըսեն թէ՛ միշտ նուազ
վստահաւոր է գիրուկ մարդու հետ գործ ունենալ:
Եւ անոնք լա՛ւ կը ճանչնան:

Բանի մը օր առաջ, քարոզիչ մը, որ մասնա-
գէտ է նկարագիրներ վերլուծելու, իր խօսքը ուղ-
ղելով ունկնդիրներուն՝ որոնք գործի մարդիկ էին,
կ'արտայայտուէր սա ձեւով. — «յիմարանցներու
մէջ մէկ հատիկ գէր մարդ չէք կրնար գտնել: Ու
չէք կրնար գտնել գէր մը որ սնանկ յայտարար-
ուի»:

Դուք պիտի չդատնէք նաեւ գէր, որ չարաչար
աշխատի ու ձանձրանայ: Գիրուկները միշտ փոքր
ու հաճելի աշխատանքներու կը յանձնեն ինքզինք-
նին: Կազմեցէք ցանկը ձեր ճանչցած բոլոր գէրե-
րուն ու պիտի տեսնէք որ անոնք բոլորն ալ, ան-
խրտիր, փոքրիկ ու «պատշաճ» զբաղումներ և «նըս-
տուկ գործեր» ունին: Եթէ դուք առիթը ունեցած
չէք ճանչնալու գիրուկ մէկը, առէք, իրբեւ լաւա-
գոյն օրինակ, պ. Ուիլերմ Թաֆթը: Ուսումնասի-

ընդէք իր ասպարէզը: Բազմաթիւ զբաղումներ ունի, և, գէր ըլլալուն, միշտ խնամքով ընտրած է այն տեղերը, ուր ինք կրնայ նստուկ կատարել իր գործերը: Պզտիկ զբաղումներ, ինչպէս օրինակ, բազմի՛ր նախագահական թիկնաթիւոն մէջ՝ բարձրագոյն Ատեանի աթոռին երկու թեւերուն զետեղած իր բազուկները:

Իրականին մէջ, գէրերը ժողովուրդի մը ողնայարն են: Խորհեցէք թէ որքան յաճախ դուք կը գործածէք «մեծ անձնաւորութիւն» բացատրութիւնը, և երեւակայեցէք այն պատկերը որ ան կը ստեղծէ ձեր երեւակայութեանը առջեւ. — լայնատեսիս ու լեցունկեկ մէկը, փառաւոր տեսքով և քէյֆը տեղը: Դուք պիտի չկարենաք գտնել բազմաթիւ իրոնատէր գէր մը: Շատ դժուար ունենալ կը նշանակէ շատ հոգ ունենալ, իսկ գէրերը կը խուսափին հոգերէ:

Միւս կողմէ, դուք պիտի չկարենաք գտնել գիրքակ մը որ թշուառ ըլլայ: Պատահած է, երբեւիցէ, որ ձեզի խօսին գէր... մուրացիկի մը մասին: Ամէն ինչ առատ իր շուրջ, ոչ աղքատ ըլլալ, ոչ ալ հարուստ, — ա՛յս է գիրուկ մարդուն նշանաբանը: Ասկէ դատ, ամէն մէկ գէր տէր է, նաեւ, կեանքը քաղցրացնող բանի մը. — բարեկամութեան: Բոլոր այն կիներն ու այրերը որոնք կը պատկանին հարիւր քիւրնոցներու դասակարգին, լաւ բարեկամներու ահագին բազմութիւն մը ունին:

Առակի կարգ անցած է ըսել թէ՛ «այսօր աշխարհ կը սիրէ գիրուկները»: Գէրերը երբեք թշնամի չունին: Կամ թերեւս, եթէ ունին, միշտ կ'անգիտանան զանոնք: Իրենց աչքին՝ կեանքը վարդագոյն ըլլալով կը կարծեն թէ բոլորը այդպէս կը տեսնեն: Բոլոր անոնք որ մտահոգութիւն մը ունին բնազդաբար կը դիմեն գէրերուն: Նոյնը

և անոնք որ համակրանք կը փնտռեն: Գիրուկները այնքան քիչ անձնական հոգեր ունին, որ միջոց կը գտնեն ուրիշներու հոգերովը զբաղելու: Գիրուկ կիները եւս կարելի չափով շատ բարեկամներ ունին: Երբեք մի յուսաք որ անոնք ձեզի անընդհատ խօսին նիհարնալու փորձերու մասին, գանգատին թէ դժուարութեանց կը հանդիպին՝ իրենց մարմինն չնորհ տուող հագուստներ գտնելու համար: Այս լայնատեսի մարդիկը, որոնք այնքան առատօրէն օժտուած են Աստուծոյ կողմէ, հաճոյք կը զգան ապրելէ: Անոնք, ճիշտ է, չեն կրնար քիչիկ մը չգանգատիլ իրենց հասակէն, որովհետեւ, ներկայիս նորոյթ է նրբամարմին ըլլալը: Կինը, առաջ, կը սիրէ նորոյթի հետեւիլ, բայց իրենցմէ շատ քիչերն են որ յաջողած են նիհարնալ: Այսուհանդերձ, անոնք եթէ իրապէս ցանկային կը հասնէին իրենց նպատակին, որովհետեւ, ասոր միջոցը շատ լաւ գիտեն: Կեանքը, ուրիմի, իր բնական ձեւին մէջ զուարճացուցիչ է իրենց համար: Անոնք կ'ըմբռնեն զայն՝ համարելով քիմքի գալիք պնակ մը բան: Ու կը սիրեն, վէպ մը իրենց ձեռքին մէջ, նստիլ շաքարեղէններով լեցուն տուփի մը քով: Ասիկա տեսակ մը երջանկութիւն է, զոր կարելի է ձեռք ձգել:

Ձեր բարեկամներուն կիներուն միջեւ, առաւելապէս որո՞նք են որ ձեզի հաճոյք կը պատճառեն: Որո՞նք են, զորս դուք միշտ իրենց փոքր անուններովը կը կանչէք: Լեցունկեկները, չէ՞. — «Տօթի»ները և «Թինի»ները: Եթէ քիչ մը ճիգը՝ նէք ու խորհիք, պիտի յիշէք որ դեռ աղայուց դուք նախընտրած էք գիրուկ կիները:

Այն մանչուկները, որոնք բարեբախտութիւնը ունեցած են թօմպուլիկ մամաներ ունենալու,

մանկութիւններու ամէնէն երջանիկը ապրած են: Զեր մօրաքոյրներէն ամէնէն աւելի ո՞րը կը սիրէք: «Ժանն» մօրաքոյրը, որ ձեզի միշտ չաքար կը բերէր, ու հիմա ալ նոյնը կը նախընտրէք չէ՞: Գիրուկ այրերն ու կիները շատ ժողովրդական են. որովհետեւ, անոնք հակամէտ են լա՛յն ըլլալու, լա՛յն՝ իրենց տեսողութեանցը մէջ, լա՛յն իրենց մտածումներով, լա՛յն՝ իրենց ժամանակներով: Լայն ձեռք՝ դրամի տեսակէտէն, ու լա՛յն՝ ուրիշներու սմանողութեանը նկատմամբ:

Բսան և հինգ դար առաջ, Սողոմոն իմաստունը զանոնք ճիշտ գնահատած էր: «Վեհանձնութիւն ունեցող հոգիները պէտք է բարօրութեան մէջ ապրին»: Ասիկա ճիշտ է և այսօր, այս դարաշրջանին: Եթէ դուք չնորձ մը խնդրէք կամ՝ ճամբայ մը հարցնէք, եթէ դուք փոքրիկ խորհուրդ մը ցանկաք, և կամ պահանջը զգաք ձեր մտահոգութիւններէն խօսելու մէկուն, ամէնէն առաջ գիրուկ մէկուն կը դիմէք, չէ՞: Ասիկա՝ գէր ըլլալուն հաճելի կողմերէն մէկն է: Մարդոց բազմութիւն մը, որոնք իրենց ճակատագրէն կը զանդատին, այս կամ այն ձեւով կը դիմեն ձեզի, շարք շարք: Ու այդ շարքը կը շարունակուի:

Գալով ինծի, ես զանոնք կ'ընդունիմ, թէեւ կը խորշիմ որեւէ մէկուն գործ մը ձարելէ, և, ինչ ալ ըլլայ, դրամ փոխ չեմ տար որեւէ մէկուն:

Բայց ուրիշ բան պէտք է ընել: Ես գտած եմ լուծում մը, որ աւելի շատ հաճոյք կը պատճառէ ինձ, և աւելի մեծ օգուտ՝ խնդրարկուին:

Հազուադիւրս բան է, արդարեւ, որ մէկուն պաշտօն մը ձարէք ու ան կարենայ պահել իր այդ պաշտօնը: Ընդհանրապէս, ամիս մը կամ վեց ամիս յետոյ կու գայ՝ կը գտնէ զձեզ և կը պար-

տադրէ որ ուրիշ գործ մը ձարէք իրեն: Նման պարագաներու, ես միշտ փորձած եմ հետեւեալը. — այդ մարդուն ցայց տալ այն կերպը որով գործ մը պիտի գտնէ: Ու ժամերով կը շատախօսեմ՝ իմանալու համար թէ ինչ կ'ուզէ ընել, թէ ի՛նչ կրնայ ընել, և իրեն կը մատնանշեմ իր կարողութիւնները յաջողութեամբ ի գործ դնելու կերպերը: Այն օրէն որ երիտասարդ մը կը սորվի իրեն յարմար գործ մը հայթայթելու միջոցները, պէտք չունի այլեւս ուրիշի մը: Նոյնը՝ փոխառութեանց մասին: Փոխ առնուած դրամը երբեք օգտակար չկըրնար ըլլալ: Երբ երիտասարդ մը կու գայ կոչ կ'ընէ ձեր քսակին, անխուսափելիօրէն պիտի գայ երկրորդ անգամ, և կամ ձեզ տեսնելուն, կայծակի պէս պիտի անցնի փողոցէն: Հաւասարապէս նեղացողիչ պարագաներ երկուքն ալ: Ասոր դէմ ես գտած եմ լաւագոյն միջոց մը: Եթէ, իրապէս երիտասարդը խիստ ստիպողաբար պէտք ունի, եթէ օրինակ, ան ստիպուած է կին ու տղաք կերակրել, ես կ'օգնեմ իրեն, բայց՝ ոչ թէ փոխառութեան ձեւին տակ, երբեք: Կ'ըսեմ իրեն, — «ձեզի քիչ մը դրամ պիտի տամ, բայց՝ մէկ պայմանով: Դուք զձեզ պարտական պիտի չնկատէք ինձ հանդէպ: Ասիկա «հիմադրամ» մըն է: Դուք անմիջապէս պիտի չտէք մէջքերնիդ: Ու օր մը, ապահովաբար, պիտի հանդիպիք մէկուն, որ այդ տասը տողարին աւելի ստիպողաբար պէտք պիտի ունենայ, քան դուք, այդ պարագային, այդ տասը տողարնոցը կամացս'ւկ մը կը դնէք անոր ձեռքը, ճիշտ այն պայմանով, ինչ պայմանով որ ես զայն կու տամ այժմ ձեզի»: Տասը տողարնոց չէք-

բու այս փոխանցումը կատարելով «հիմնադրամներու ընկերութեան» մէջ, ես հանդիպած եմ շատ զուարճալի բաներու:

Թէև ես չատ քիչ փոխ կուտամ, բայց մեծ հաճոյք կը զգամ դրամ ծախսելէն:

Գէր մարդոց մեծ մասին նման ես այնքան զբաղած եմ սարքաւորումներով ու հաճոյքներովս, որ միջոց չունիմ դրամներու հաշիւը բռնելու:

Երբ կը մտնեմ բազմութեամբ լեցուն՝ ճաշարանէ մը ներս, ճաշարանապետը քառասուն կտոր կ'ըլլայ՝ տեղ մը ճարելու համար ինծի: Ան գիտէ իր գործը: Հը՛, վստահ է որ իր այդ վերաբերմունքը առատօրէն պիտի վարձատրուի:

Երբ գիշերը անձրեւոտ է, ինքնաշարժի վարիչ մը աչքը չխփած պիտի անցնի բազմաթիւ նիհար մարդոց առջեւէն. որոնք ի զուր կերերական ու կը կանչեն զինքը, մինչ ան, պատուական վարիչը, իր քաֆսին ուղղակի ու անվրէպ պիտի կեցնէ հոն, ուր, դռնաքիւղի մը տակ, համբերութեամբ կը սպասեմ ես: Ան գիտէ որ առատաձեռնութեան չափանիշը... փորկին է:

Ամէն անգամ որ՝ պտըլիկ սրահէ մը ներս կը մտնեմ, սպասարկող կիներ զիս կը հրաւիրէ բազմիկ ամէնէն փառաւոր բազկաթոռին վրայ, մինչ կը թողու որ նիհարները անձամբ ճարեն իրենց ախոռները: Ա՛հ, ճիշտ է, հազուադէպօրէն զիս թատրոնը պիտի տեսնէք... Այն ալ՝ մեկուսի ու լաւ տեղ մը:

Եւ յետոյ, երբեւիցէ տեսած էք որ, հովտաօր մը, ես իմ պլխարկիս ետեւէն վազեմ: Ոչ, որովհետեւ, միշտ կը գտնուին մէկ կամ մէկ քանի կամակատար անցորդներ, որոնք պատրաստ են հարիւր մեզր տեղ վազելու՝ գիրուկ մարդուն գլխարկը բռնելու համար:

Նայեցէք ձեր շուրջ, ու տեսէք թէ ճիշտ է, որ լաւագոյն քաղաքացիները գիրուկներն են: Դուք պիտի չգտնէք լեցունկեկ մէկը որուն աչքը արիւնած ըլլայ: Ան, իւրայատուկ տարօրինակութեամբ մը, մըջիւնին վրայ չի կոխեր, մարդու «փշտ» չ'ըսեր: Երիտասարդ աղջիկը, որ գիրուկ մէկը կ'ընտրէ իբրեւ նշանած, ստիպուած է հանդուրժելու իր ընկերներուն քաջալուքներուն: Բայց, եթէ տասը տարի վերջ զինքը գտնէք, պիտի տեսնէք որ իր դէմքի արտայայտութիւնը բընա՛ւ փոխուած չէ: Աւելի դիւրին է, տունէն ներս թէ դուրս իրար հոտոււրանլէն ապրիլ գիրուկ, ձանիկը՝ չհանող, ի ծնէ խելօք և առատաձեռն ա՛մուսնի մը հետ, քան՝ չոր, ջղային, քիթը կախ ամուսնի մը, որ լեղապատառ կ'ըլլայ թէ փոր կը կապէ...:

Ծամբորդութեան ընթացքին, աշխատանքի պահուն, գործի մէջ, և վերջապէս ամէն տեղ ու ամէն տան՝ գիրուկ մարդիկը նիհարներէն աւելի մեծ հանդուրժողութիւն մը ունին. իւզը այն պահեստն է, զոր բնութիւնը դրած է մարդոց քով, որպէս զի ի հաբկին դայն գործածեն: «Բայց, կ'ըսեն անդադար ուրիշներ, գիրութիւնը չի՞ վնասեր գործի մարդու ձեր զբաղումներուն»: Լսեցէք, այս մասին, գիտունին կարծիքը. — Բնութիւնը իւզոտ մարդուն կը պարգեւէ, ի վարձատրութիւն անոր մարմնոյն ծանրութեանը, բացառապէս աշխոյժ և թափանցող միտք մը: Կը հետեւի, ուրեմն, որ՝ գիրուկ մարդը, իր լաւատեսութիւնն ու աշխուժութիւնը լաւագոյնս գործածելով երեւան կը բերէ այն նկատառելիօրէն բարերար ուժերէն մին, զորս աշխարհ կրնայ ունենալ:

0102-1888

Գ.

ՀԱՃՈՅՔՆԵՐԸ

«Բայց, կը բացառանք մէկը, գիրութիւնը պատճառ չըլլա՞ր ձեզի որ զրկուիք շատ մը հաճելի բաներ ընելէ:

«Օրինակ՝ բազմաթիւ նեղութիւններ յանձն առած չէ՞ք ճամբորդելու համար»:

Երբեք: Հաւանաբար, ես շատ աւելի քիւրմութիւնը ճամբայ կտրած եմ քան մեծ մասը քաղաքացիներուն, ելած մտած եմ աշխարհի գրեթէ բոլոր ծակն ու ծուկը, և երբեք նեղուած չեմ: Ընչոք է, սակայն, որ՝ դանազան լեռներու շուրջ զիս կապօրէիլէքով պատցնող շուէտական երիւմարիկը աւելի թթուած դէմք ունէր:

Երբ Նիւ-Եորքի վրայ ջրասաւառնակով մը կը ճամբորդէի երեք հազար ոտնաչափ բարձրութեամբ, չափազանց հանգիստ կը զգայի ինքզինքս, թէեւ ճոճուն նաւակէն բարձրացած ատենս, որպէս գիրուկ, աւելի քրտնեցայ, քան ուրիշներ:

Ամէն անգամ որ կը կտրեմ կ'անցնիմ երկիրը՝ Գալիֆորնիա երթալու համար, դուք զիս պիտի գտնէք կամ վակոն-սալոնին և կամ վակոն-լիին մէջ, բայց երբեք՝ մահճաթոռի մը վրայ կամ բովարքիմանի մը մէջ: Ա՛հ, ո՛չ, որովհետեւ, բոլոր դէպքերուն նման, ես դրամը կը նկատեմ հեշտակեցութիւն մը ապահովելու միջոց, և ոչ թէ պահելիք բան մը:

Երբ առիթը կ'ունենամ ովկիանոսը անցնելու, երկրորդ օրը դեռ չլրացած՝ ես արդէն իսկ մտերմացած կ'ըլլամ ճամբորդներու երկու երրորդին հետ: Այս կամ այն ձեւով՝ գէր մարդը աւելի շատ կը ծանօթանայ ուրիշներու հետ, քան նիհարը:

Եթէ ինք չխօսի ուղեկիցներուն հետ, անոնք, շատ բնական կերպով, սաքի կ'ելլեն, կը մօտենան իրեն և կը սկսին շատախօսել իր հետ: Երբ նիհար մարդ մը գիմէ գեղանի օտարուհիի մը ու գայն հրաւիրէ Շրօք-պօրս խաղալու, օտարուհին անոր կը հասկցնէ որ տեղը ծանր նստի, որովհետեւ կը կասկածի թէ ան կը փորձէ դարպասել իրեն: Իսկ երբ հրաւէրը ընդունի լեցունկեկ մէկէն, անմիջապէս պիտի համաձայնի: Ամէն մարդու նման ան եւս գիտէ թէ՝ գիրուկը վստահութեան արժանի է և անվտանգ: Երբ չողակառքով կը ճամբորդեմ և կ'երթամ ծխողներու բովարքիմանը, հոն կը գտնեմ, ընդհանրապէս, բոլորուած ու քիթերնին կախ մարդոց բազմութիւն մը, որոնք կասկածոտ երեւոյթով մը կը նային իրարու, անոնցմէ ամէն մէկը հոգի կուտայ ասոր կամ անոր հետ քիչ մը վերէն վարէն շատախօսելու համար, բայց բերա՛նը չի բանար, յուսալով որ իրմէ առաջ ուրիշը ծայր կը ձգէ: Իմ մտնելէս երկու վայրկեան վերջ, բոլորը մէկ լեզու կ'ելլեն, և կը խօսին այնքան մեծ ախորժակով՝ որքան Շարան՝ երբ Շիրակայ ամբարներէն ներս կը մտնէր: (*)

Ճամբորդութեան միջոցին, ձեր գիրութիւնը պատճառ կ'ըլլայ որ ի գործ չդնէք շատ մը յիմարութիւններ: Կը յիշեմ թէ, անգամ մը, երբ կը ճամբորդէինք Հիւսիս. Ովկէանոսին վրայ, չըջիկներուն մեծ մասը, առաջնորդներուն խոստումներէն խաբուելով, սկսան մագլցիլ Հիւսիսային Հըրուանդան կոչուած ժայռն ի վեր այն յոյսով թէ՝

(*) Ամերիկեան բացահայտութիւն մը կայ հոս, զոր վերածած եմ հայերէն նոյնիմաստ ասացումի մը, ինչպէս Ֆրանսացի քարզմանիչը քրած է՝ ալով Ֆրանսերէնի յատուկ բացահայտութիւն մը:

բեւեռային հրաշալի արեւ մը պիտի տեսնեն: Ու մինչ անոնք բոլորը, արիւն քրտինք մտած կը մագըլցէին խարակն ի վեր, եւ լայնկեկ մը փռուեցայ եաղին եզերքը եւ սկսայ ձուկ որսալ, հիւսիսային խորերէն հանելով այնպիսի հրաշագեղ ձուկեր, որոնց նմանը երբեք չէք տեսած:

Եւ ահա, մէկիկ մէկիկ քովիկ տնկուեցան մեր ընկերները՝ լեզուներնին դուրս ինկած, յոգնասպառ եւ յուսախաբ: Ժիշտ այն պահուն երբ չունէին գազաթն էին առեր՝ մշուշ մը ծածկեր էր ամէն բան:

— Կը խորհինք թէ դուք մեզմէ խելացի փերթաք, ըսին անոնք ինձ, որսերս տեսնելով:

Հը՛, անշո՛ւշտ:

Ես գիրուկ մարդ մըն եմ: Ես այն գիրուկն եմ, որ, ըստ իր փիլիսոփայութեան, անմիտ կը նկատէ բոլոր այն բաները, որոնք իր հանգիստը կրնան աւրել, այնպէս որ՝ ճամբորդութեան միջոցին թոյլ չի տար ինքզինքին՝ ընել բաներ որոնք կրնան զինքը ծուղակը ձգել: Դատ հասկընալի է, անշուշտ, որ երբ գիրուկ մէկը կը ճամբորդէ, չուքի մէջ կը ձգէ նիհարը: Չէ՞ որ Թէոստոր Բուզլէլթի պատահեցաւ անգամ մը. ան, իր 200 քիչօ ծանրութեամբ, քանի մը շարաթուայ ընթացքին կարեց 5384 մղոն տեղ՝ անցնելով 22 նահանգներէ, հոն խօսեցաւ 400 ձուռեր, միթինկներու մէջ հաւաքուեցան երեք միլիոն մարդիկ, անոնցմէ հաղարաւորներու ձեռքերը սեղմեց, եւ Ուաշինկթոն վերադարձաւ աւելի գիրցած: Եթէ նիհար մէկը փորձէր անոր հետեւիլ, կաշի ու սկոթ պիտի դառնար, եւ այդ ճամբան հաղիւ մէկ տարիէն պիտի կտրէր: Փորձառութիւնը ինձ սորվեցուց թէ՛ ոչ միայն ճամբորդութեան միջոցին, այլեւ կեանքի մէջ գիրուկ մարդը խոյս կուտայ շատ մը ճանճրացուցիչ

բաներէ, որոնցմէ անընդհատ կը գանգատին ուրիշներ: Օրինակ, ներկայիս, արար աշխարհ կը խօսի ֆիլմերու գէշ ընտրութեանց մասին, «այնքան յիմար ֆիլմ էր, որ կ'ըսեն ձգեցի՛ ելայ»:

Գալով ինձի, ես երբեք չեմ տեսած ֆիլմ մը որ քիչ մը ճանճրացուցիչ ըլլար: Ծարժանկարներու մեծ մասը հաստատուած են սահմանաւորուած վայրէ մը ներս կարելի եղածին չափ շատ մարդ մացնելու համար, իսկ աթոռներէն շատ քիչերը իրենց մէջ կրնան սեղմեցնել գիրուկ մէկը. մնաց որ՝ գէշ ֆիլմերը զիս չեն ճանճրացներ, որովհետեւ զանոնք տեսնելու չեմ երթար: Կը պատահի որ չերթամ նաեւ լաւ ֆիլմերու բայց ատոր փոխարէն, կան ուրիշ հաճոյքներ: Լայնկեկ բազկաթոռ մը, ու լաւ գիրք մը աւելի կ'արժեն քան աշխարհի բոլոր ֆիլմերը: Չկայ մէկը՝ աշխարհի մէջ, որ իր ազատ մէկ օրը գիրուկ մարդէն աւելի լաւ անցնէ: Մինչ ուրիշներ վէճեր ու բանակոխներ կ'ուսնեան չողեկառքի քննիչին հետ, ան, գիրուկը խնդալէն ու գլորեւէն կը գրաւէ տեղ մը որ իրեն յատկացուած չէր: Դուք երբեք չէք տեսներ որ գիրուկ մը հոգին բերանը բերէ: Ծոգեկառքի վրայի մահիճ-նստարան մը կայ, անպայման իրն է, թէեւ ան, յաճախ, իր մտեղէն զանգուածը պիտի տանի թափել վախօն-սալօնի մը բազմաթոռին վրայ: Եթէ, տօնական օր մը, լճի մը վրայ պտոյտի ելլէ իրեն կը մերժեն այդ հաճոյքը: Ամէն մէկ գիրուկ մարդ, իր կեանքին մէջ մէկ հեղ կը փորձէ նաւակ նստիլ բայց կամայ մը կը հրաժարի: Երբ աւելի քան երկու հարիւր լիար կը կշռէք, ձեր ծանրութեան կեդրոնը տեղափոխուելու անուր կերպ մը ունի, ինչ որ աղետալի հետեւանքներ կը պատճառէ: Բայց միշտ կարելի է գտնել ձուկ որսալու յատուկ աւելի

լայն նաւեր, իսկ բոլոր գէրերը ձուկ որսացողներ են:

Յաճախ, կաշի ու ոսկոր դարձած մէկը կ'ըսէ ինծի, «գիրութիւնը, անշուշտ, սակամ նա զուարճութեան» օրինակ կոլմի պահուն կը նեղէ դձեզ»: Չեմ գիտեր թէ ուրիշներ ի՞նչ կը խորհին կոլմի մասին, ինծի համար՝ անիկա հաճոյք մը չէ այլ տանջանք մը: Երեւութապէս անիկա խաղ մըն է, որուն, սակայն, ձկուն ետատէրները կը նուիրուին: Ես չեմ գիտեր այդ խաղը, ու օր մը օրանց՝ ձեռքըս կոլմի դաւադան առած մարդ չեմ: Ինչ որ գիտեմ այն է թէ՝ երկուշաբթի օրերը երբ կոլմ խաղացող բարեկամներս կը բոլորուին սեղանին շուրջ **lunch**ի համար, խօսակցութեան միակ նիւթը կ'ըլլայ միօրինակ պատմութիւններ, — «հը, Շաքաթ կէս օրէ վերջ ի՞նչ հրաշալի հարուած մը տուի ձեզի»: Դեռ չեմ հանդիպած կոլմ խաղացողի մը, որ ուրիշին տուած հրաշալի հարուածի մասին խօսի: Ըստ իս, կոլմ խաղացողներուն մեծ մասը «ածիւրող»ներ են, խելքերնին քիչ մը պակասներ, որոնք ինչպէս ճիշտ կերպով ըսած է չգիտեմ ով, այնքան քիչ կորով ունին որ, ինքզինքնին խաբխրելու համար պէտք է քալեն՝ իրենց առջեւ պտտցնելով ճերմակ ու յիմար գնդակ մը: Ես երջանիկ եմ որ կոլմ խաղացող մը չեմ, որովհետեւ շատ հաւանական օրէն անոնց պիտի նմանէի:

Բայց, եթէ, գիրուկ մարդը չի կրնար գիտնալ թէ ինչ է տարբերութիւնը **putter**ի մը և **fairway**ի մը միջեւ, եթէ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին չի վայելեր թիավարելու հաճոյքը, եթէ երբեք կարող չ'ըլլար մագլցելու յիմար լերան մը դագաթը, և կամ կէտ մը նշանակելու՝ պատքէթ-պոլի դաշտին վրայ, կ'ունենայ, սակայն, հաղարումէկ այլ հա-

ճոյքներ: Անկէ զատ, ամէն մէկ մարդ, եթէ երեւակայող մտքի տէր մէկն է, ուրիշի մը արկածախնդրութիւնները կարդալով կրնայ ունենալ միևնոյն անպատեհութիւններէն:

Գրեթէ բոլոր գէրերը աչքառու ընթերցողներ են, բայց անոնք ունին նաև ուրիշ հաճոյքներ, անձնապէս, ես իմ պարապոյ ժամերուս մեծ մասը կ'անցնեմ պրին խաղալով: Շատ պատճառներ կան՝ այդ խաղը իբր ժամանց յանձնարարելու համար: Ան ոչ միայն, իբր գրգռիչ ու յուզիչ, հրաշալի մարզանք մըն է մտքին համար, այլև ան ձեզի կը հայթայթէ անվերջ պատեհութիւններ՝ հաճոյալի ու սուսնասիրութիւններ կատարելու համար նկարագիրներու մասին: Դուք ձեր ամենամտերիմ բարեկամն իսկ ճշգրիտ կերպով չէք կրնար ճանչնալ մինչեւ որ ան խաղին մէջ ձեր կատարած աճուրդին իբրեւ հետեւանք, երեք հարիւր կէտ չկորսնցնէ՝ առանց արձուի: Որի՞ հետ պրին խաղալ կը նախընտրէք: Գիրուկներուն հետ, չէ՞:

Գիրուկ մարդուն, ինչպէս ինքնին կը հասկցուի, հաճոյքներէն մէկն է իր նմաններուն հետ սեղան նստիլ ու աման մը լաւ կիռած միս ճաշակել: Բազմաթիւ մարդիկ, ժողովրդակա-նութիւն չ'անելու համար՝ կը կարօտին գիրուկներուն ախորժակին: Չկայ բան մը որ այնքան հաճութեամբ կատարէ ճաշարանապետուհի մը, որքան՝ գիրուկի մը կողմէ եղած պահանջը՝ իր քիմքին յարմար կերակուր մը տալու մասին: Իսկ աղախինները խեղդ կըլլան գիրուկ մարդոց ծառայելու համար:

Գիրուկ մարդը պատրաստ է կեանքին բոլոր հաճոյքները վայելելու, չնորհիւ իր բարեկամներու ընկերակցութեան, բացուած ախորժակի մը, բերնի

համով ճաշի մը, ճամբորդութեան համար զառիւլա-
րի մը և ձուկ որսալու հօր տենչանքի մը: Կը
խորհիմ թէ մեզմէ մեծ մասը իր կեանքն ու հա-
ճոյքը կը մեկնէ համաձայն այն նշանախօսքին
զոր փորագրուած է: Շուէտի մէջ, դրան մը վրայ,
մեծագոյն կրն փրկիսփային՝ էլլէն Քէյի կողմէ, և
զոր ես կարգացի անդամ մը, — «ամէն մէկ or կեանք
մըն է»:

Իւրացնենք այդ նշանաբանը, ո՛վ գիրուկներ,
Այդ կերպով է որ կ'ապրինք ու ամէն մէկ օրը կը
վայելենք այնպէս ինչպէս ան կը ներկայանայ:

Ա՛յս կը պահանջէ իմաստութիւնը:

ԳԼՈՒԽ Դ.

Կը հարցնեմ ձեզի, պարո՛ն, ի՞նչ կ'ընէիք
եթէ գիրուկ մէկը ըլլայիք, ու Աստուծոն օրը (և
նոյն իսկ օրը քանի մը հեղ) ձեզի ընէին ասոնց
նման խենթ հարցումներ.

— Ի՞նչ կ'ընէք նիհարնալու համար:

— Ինչո՞ւ համար այլեւս մարդանք չէք ըներ:

— Կարգացած էք «Ուտել ու Նիհարնալ» գիր-
քը: Ձեզի պիտի զրկեմ հատ մը:

— Խորհած էք բուսակերութեան մասին:

— Ձեզի խօսած են երբէք գեղձերու և նի-
հարնալու մասին:

— Ինչո՞ւ չէք խաղար քեմիս:

Ու, գրեթէ պիտի փորձուիք իրենց հարցնե-
լու թէ ուրկէ տեղեկացած են թէ դուք կ'ուզէք նի-
հարնալ: Ու պիտի որդնոտիք նոյն անպատկառու-
թեամբ իրենց պատասխանելու տենչանքէն՝ հարցը-
նելով իրենց ճաղատութեանը մասին, իրենց մար-
թի գոյնին շուրջ, և կամ այն մասին թէ ինչո՞ւ
աւելի կարկառել տուած չեն իրենց քիթը: Այս պի-
տի փորձուիք: Բայց՝ միայն պիտի փորձուիք:

Քսի որպէս գիրուկ՝ լաւագոյնը ըրած պիտի ըլլաք,
ինծի պէս ընելով, — դուք հանդարտօրէն պիտի
նայիք բոլոր այն նիհար էակներուն, որոնք ան-
խմստ հարցումներ կ'ընեն ձեզի, և կը տառապին
եղական պատրանքէ մը: Անոնք, Աստուծոն օրը,
հիացումով կը դիտեն ինքզինքնին հայելիին մէջ,
ու ոտքերնին գետնէն կը կտրի այն մտածումէն
թէ՝ ամէն ոք երնէկ կու տայ՝ իրենց պզտիկ մար-
մնին համար և թէ պատրաստ է ամէն զոհողութեան՝
նմանելու համար իրենց: Ինչքան կը յիշեմ (որով-
հետեւ ձեռքի տակ վիճակագրութիւններ չունիմ)
միջին ծաւալով չափահաս մարդ մը կը կշռէ հարիւր
քառասուն և մէկ լիտր: Կամ գոնէ ինք այդպէս
կը կարծէ: Ու նիհարնալու դարմանումին գոյու-
թիւնը արդիւնք է իր այն անխմստ մտածումին
թէ ամէն մարդ պիտի ուզէր կշռել ճիշտ հարիւր
քառասուն և մէկ լիտր:

Այսուհանդերձ, հակառակ այն մեծ քարոզչու-
թեան, զոր ներկայիս ի գործ կը դնեն ի նպաստ
նիհարնալու, զիս երբեք չկրցան համոզել թէ նի-
հարնալը բաւարար տուեալներ ունի՝ գիրուկ մէկը
այդ տխուր ծայրայեղութեան մղելու համար:

Անկողին ինկած եմ այն պահուն, երբ կը
պատրաստուիմ ներկայ գործս հրատարակել, և ցաւ
ունիմ կուրաղիի յարձակման մը հետեւանքով, բայց
կը շարունակեմ ժպտիլ, մինչ երկու բոլիկներ, ծը-
ռած իմ վրայ, կը դժգոհին գէրութեան անպատե-
հութիւններէն: Երկուքը մէկ, շատ հասկնալիօրէն,
կը կշռեն հարիւր քառասուն և մէկ լիտր: Շատ լաւ
գիտեմ որ եթէ ես նիհար մէկն ըլլայի, կուրաղիս
ներկայիս ցուցադրուած կ'ըլլար բղուկի մը մէջ, և,
շատ հաւանօրէն, իբրեւ հետեւանք յաջող կոչուած
գործողութեան մը, ես բռնադատուած կ'ըլլայի իմ

կեանքիս մնացեալ մասը փաթաթով մը անցնելու: Բայց, գէշը ըլլալուս, վիրաբույժները բաւականացան խառնշտկելով ճարպերս՝ անկարող ըլլալով ճշտելութէ անոնցմէ ո՞րին մէջ կը պահուածէր խաթարեալ կուրաղին: Գիտուն մարդու հովեր առնելով, մըմը-ռացին թէ վտանգաւոր էր զիս գործողութեան ենթարկել: Վերջաւորութեան, որոշեցին քիչ մը սպասել՝ տեսնելու համար, թէ ի՞նչ պիտի ընէ բնութիւնը: Եւ այս ծեր բնութիւնը, բաւական լաւ բժիշկ մը ըլլալով, արագօրէն բժշկեց կուրաղին, և ինծի ոչինչ ձգեց տաղակալի, բացի մեծ թիւով այցեգիրներու նօթերէն:

Ինչ որ ճշմարիտ է այս պատմութեան մէջ, այն է թէ ես ճանչցայ բաւական թիւով դէրեր, որոնք փորձած են նիհարնալ: Բաւական չտեսի մեռած են հազիւ նիհարցած: Ինձ ծանօթ միւս գէրերուն մեծ մասը, որոնք յաջողած են նիհարնալ՝ առանց մեռնելու, բնաւորութեան այնպիսի փոփոխութիւն մը ունեցած են որ, ես ինծի հարց կուտամ թէ իրենց այժմու կեանքէն այնքան հաճոյք կը զգա՞ն, որքան կը զգային երբ գէր էին:

Այսպէս է պարագան իմ բարեկամիս՝ **Eam Blyhe**-ի, որ երբեմն լեցունկեկ և սրամիտ մէկն էր:

Ամէն տեղ զինքը կը շրջապատէին խնդացողներ՝ իր զուարճալի պատմութիւնները մտիկ ընելով: Որովհետեւ ան միշտ կեանքը կը տեսնէր ամենազուարթ անկիւնէն: Նիհարցաւ, ու ստացաւ բոլորովին խիստնաւային վիճակ մը: Ան չատ աւելի զբաղած է իր չուտելով, քան իր հանդուցեալ սրամտութեամբ:

Պարագան նոյնն է նաեւ իմ **Yw Cobb** բարեկամիս, որ երբեմն պատուական ծամող մըն էր, քաջ և ուրախ անօրինակ բան մը: Այսօր, սար-

սափած նիհարնալու այս քարոզչութենէն, իր քիւլօներուն կորուստը կու լայ գիրքով մը:

Պարագան նոյնն է, դարձեալ, սա խնդումներես գիրքուկ Տօն Մարգիին, որ սարսափելի բան մը դարձած է նիհարցնողներուն և շմինի պատճառաւ:

Նիհարնալու անհրաժեշտութեան մասին բժիշկին լաւջ դէմքը հեռու էր զիս սարսափեցնելէ: Ամէն անգամ որ բժիշկ մը ճշգրիտ կերպով չի գիտեր թէ ինչ բանէ կը տառապի իր յաճախորդը, — իսկ ատիկա կը պատահի ինչսուներ ինը առ հարիւր — անփոփոխ կերպով կը գործածէ այն լեզուն, զոր կը սորվեցնեն բոլոր երիտասարդ բժիշկներուն՝ ուսման առաջին տարիներուն:

Ահա թէ ինչ կ'ըսեն անոնք՝ լրջացած դէմքով.

— Դուք պէտք եղածէն աւելի գէշ էք: Ամէն բանէ առաջ պէտք է պակսեցնել ձեր քիւլօները պահեցողութեամբ և մարդանքով:

Այս բոլորը «պէրլինպէնպէնի փոշի» է (*) ուրիշ ոչինչ: Ոչ ոքի համար գաղտնիք մըն է որ հիււանդ մը աւելի կը լաւանայ, եթէ յաջողին իր մտքէն հանել այն, որ զինքը կը մտահոգէ, ու եթէ կարենան այնպէս մը ընել, որ ան աւելի քիչ մտածէ իր վիճակի մասին: Այլ է իրական պատճառը, որ բժիշկները կը փորձեն անոնց ուշադրութիւնը դարձնել ուրիշ կողմ՝ զանոնք մղելով խաղի, վազցնել տալով իրենց քիթերուն ետեւէն և կամ շմին կերցնելով անոնց:

Գիտեն որ անոնք աւելի քիչ ժամանակ պիտի ունենան մտածելու անգարի և անդամախեղութեան մասին:

Գիտեն որ անոնք, այս բոլորին երբ դադրին մտածելէ ալ, ցաւեր ու մասին, արդէն ցաւերը կը

(*) Կախարդիչ փոշի:

մեկնին՝ բժիշկի միջոցաւ, կամ առանց բժիշկի:

Բնականաբար, ոչ մէկ բժիշկ իրապէս չի հաւատար թէ գիրութիւնը այդքան ահաւոր բան մըն է: Դուք անձամբ փորձեցէք զայն: Մտաբերեցէք թէ ինչ ցաւերու կ'ենթարկեն ինքզինքնին՝ իւղոտելու համար իրենց պէպէքները ու զանոնք գիրքներու համար: Իսկ երբ բժիշկ մը նկատէ որ իր հիւանդը թոքախտաւոր է, ի՞նչ կ'ըլլայ իր առաջին խնամքը: Կը սկսի զայն իւղոտելու, որպէսզի կարենայ աւելի տոկալ հիւանդութեան: Իւղը բնութեան պարգեւն է, որ հաւաքուած է ի հաշիւ ապագային՝ երբ պէտք պիտի ըլլայ: Երբ ձեր մարմինը կը սկսի իւղոտիլ, մի՛ դժգոհիք: Ընդհակառակը, չնորհակալ եղէք Աստուծոյ, որ զձեզ բնականոն մարդ մը ըրած է, ինչպէս նաեւ պառաւ ընութեան, որ այդքան մեծ խնամք կը տանի ձեզի:

Հակառակ խոր հաւատքիս, զոր ունիմ գիրութեան մասին, տարիներու ընթացքին այնքան շատ ոչ-խնդրեալ յորդորներ ստացած եմ որ, նիհարնալու խնդրին մէջ հեղինակութիւն մը դարձած եմ:

Այդ նպատակին կարելի է հասնիլ երեք ձեւով.

1. — Դեղերու չնորհիւ.

2. — Պահեցողութեամբ.

3. — Մարդանքի միջոցաւ:

Բոլոր այն անմիտներէն, որոնք նիհարնալ կը փորձեն, ամէնէն խենդերը անոնք են որ կը ճգնին իրենց քիւօները պակսեցնել դեղեր գործածելով: Որքան դեղ որ իւղերը հալեցնելու չափ զօրաւոր է, պիտի խանդարէ, շատ բնականօրէն ամբողջ կազմը, և աւելի քան ճշմարտանման է թէ զձեզ պիտի դարձնէ, ձեր մնացեալ կեանքի ընթացքին, կատարեալ հաշմանդամ մը:

Գալով այն մասնապատրաստութեանց, որոնք

(ինչպէս կ'ըսեն յայտարարութիւնները) քսան օրուայ մէջ տասը քիւօ կը պակսեցնեն, — ինձ հաւատացէք ու բնաւ մի գործածէք զանոնք: Երկուքէն մէկը, — կա՛մ դեղը չափ վտանգաւոր է, և կա՛մ յայտարարութիւնը պոչաւոր սուտ մըն է: Այսպէս, ձերբազատուելով դեղագործական մասնապատրաստութիւններէն և զաղբախօսներէն, ձեզ կը մնան երկու միջոցներ, — պահեցողութիւնն ու մարդանքը:

Պահեցողութեան մեթոտին պատճառած տաղտուկը այն է որ յիմարաբար կը փորձեն usages-ի գէ ընել ամբողջ մարդկային ցեղը, ինչ որ Արարիչն իսկ չէ համարձակած ընելու: Պահեցողութիւնները սննդաւորէն կը վերցնեն «փրօթիտ»ներու, «հիարօ-քարպօն»ներու և իւղերու երկար ցանկը, և յետոյ կը ճգնին մնացեալովը հրել կենդանին, առանց երբեք ուշադրութիւն դարձնելու անհատական խառնուածքին: Վասնզի, էակները խորապէս կը տարբերին իրարմէ: Առէք խումբ մը պատանիներ, որոնք կը գտնուին գիշերօթիկ վարժարանի մը մէջ, և ճշգրիտ կերպով կը կիրարկեն միեւնոյն պահեցողութիւնը: Անոնցմէ շատեր պիտի դիւրնան, իսկ ուրիշներ՝ ոչ: Շատեր, անշուշտ, միս կ'ուտեն, իսկ ուրիշներ ինքզինքնին լաւ կը զգան հետեւելով լոկ բանջարակերութեան: Կան՝ որոնք նախաարամադրութիւն մը ունին գիրնալու, իսկ ուրիշներ, որոնք՝ ինչ ալ ընեն՝ անկարելի բան է որ դիւրնան: Կան որ չեն կրնար մարտել կաթն անդամ, իսկ ուրիշներ անկարող են արքայամոր ուտելու: Եւ սակայն, պահեցողութեան բուռն կողմնակիցներէն ոչ մէկը նկատի կ'առնէ այս պարագան:

Ահաւասիկ անոնցմէ մին: Դիտենք զայն: Կը

նայի այս ցանկերուն — փրոթէիտներ, հիարօ-քարօ-պօններ և իւղեր: Ձեզի կը հարցնէ տարիքնիդ, կը չափէ դձեզ, և, կարծելով թէ անհրաժեշտ տեղեկութիւնները ստացած է, կը յայտարարէ.

— Առողջ ըլլալու համար ձեզի պէտք է 64 փրոթէիտ, 68 հիարօ-քարօպօն և 424 իւղ:

Օ՛հ...

Մարտողական դրութենէն անջատ, մարդկային կազմին մէջ կան նկատի առնելիք բազմաթիւ բաներ: Պահեցողութեան խնդրին մէջ, կարելի չէ միեւնոյն կշիռին դարձնել հիւսիսային ծագում ունեցող յաղթամարմին չէկ մը, որ իր ետեւ ունի մտակերներու բազմաթիւ դարերու ժառանգութիւն մը, և Եւրոպայի հարաւը ծնած կլորիկ թուխ մը:

Օր մը, թերեւս (որ դեռ եկած չէ) գիտունները, աւելի խորապէս քննելէ վերջ ժառանգականութեան ազդեցողութիւնները պահեցողութեան վրայ, յաջողելով վերլուծել սնունդի մասին ախորժակի և սահմանութեան հոգեբանութիւնը, և ստուգելով վերջապէս, մարմնին բոլոր փոքր գեղձերուն դերերը, կարող պիտի ըլլան պահեցողութեան գիտական կանոնները ձշտելու:

Պ. Ճոնս, համանուն մեծ ընտանիքին անդամ մը, պիտի կրնայ, անկասկած, ժամանակաւորապէս նուազեցնել իր ծանրութիւնը, բայց անկարող պիտի ըլլայ իրեն սահմանուած կեանքին վրայ մէկ տարի իսկ աւելցնելու: Իսկ շատ պատճառներ կան կարծելու որ, այդ պարագային, կեանքը նուազ քաղցր ու նուազ հաճելի պիտի դառնայ, քան այն տառն, երբ պահեցողութեան սկսած չէր: Աւելին. անմիջապէս որ ան թողու այդ փրոթէիտներու, հիարօ-քարօպօններու և իւղերու ցանկը, պիտի վերադառնան այն բոլոր ճարպերը, որոնցմով բնութիւնն ու

իր նախնիքը տրամադիր էին զինքը օժտելու:

Մարզանքը պիտի չկարենար լրջօրէն բարեփոխել մարդ մը, զոր բնութիւնը կ'ուզէ գիրցնել: Ճիշտ է որ մկանային ուժեղ չարժուաներով, ըկպիով և թէնիսով, ան պիտի կարենայ ժամանակաւորապէս նուազեցնել իր ծանրութիւնը, բայց, այն բո-պէին երբ պիտի դադարեցնէ իր մարզանքը, այդ բո-լոր ճարպոտ հիւսկէնները պիտի վերադառնան և այս անգամ աւելի շատ քան առաջ: Մարզանքը ունի աննախատեսուած վտանգներ, որոնք աւելի մեծ են քան զիրութեան վտանգները: Երբ մարդ մը հասուն տարիքին հասած է առանց մարզանքները բաժնի ըլլալու երբեւիցէ, բայց որ յանկարծ մարզանքի կը սկսի կամ կողքի կը խաղայ, շատ քիչ կը յաջողի: Իր սիրտը, թոքերը և միւս օրկանները, որոնք երկար ժամանակ վարժուած են նստուկ կեանքի և մէկէն ի մէկ կը կոչուին արտակարգ ճիւղ մը ընելու, անկարող կ'ըլլան տոկալու: Շաբաթ չանցնիր որ չկարգւած թէ հասուն տարիքի մարդ մը մեռած է կողքի դաշտին վրայ: Գիտեմ թէ ինչէ՛ կը տառապէր ան: Մէկը զինքը համոզած է թէ պարտաւոր է ինքզինը նիհարցնել...

ԳԼՈՒԽ Ե.

ԻՆՉՊԷՍ ԳԻՐՆԱԼ

Որեւէ մէկուն համար դիւրին է հասկնալ թէ ընկերային կեանքի անհրաժեշտութիւնները կրնան ձշտորոշել կարգ մը պահանջներ անհատին նկատմամբ: Ոչ ոք կրնայ ժխտել, որ օրէնքը իրաւունք ունի միջամտելու, երբ մէկը, երաժշտութեամբ հըմայուած, առտուան ժամը 3-ին ճաղ-պանց նուազէ:

կատարելապէս տրամաբանական է որ՝ հանրային պարտէզներու աւազաններուն մէջ լողացող սղաքը ստիպուած ըլլան լողանքի յատուկ վարտիքներ հադնելու։ Ոչ ոք կը գտնուի այն օրէնքէն, որ ինքնաշարժներու արագութիւնը կը ճշտորոշէ։

Զաւազանց բարեպաշտ հասարակութեան մը մէջ, ուր ամէն ոք պատարագին ներկայ կ'ըլլայ, նուազ բնական չէ որ դրացիները անաստեղծին, — որ հաւնոցներ կը շինէ կիրակի առաւօտ, — տրամաբանօրէն կարենան առարկել անոր այդ վարմունքին դէմ։ Բայց ոչ ոք կրնայ Ամերիկայի ազատ պետութեան մէջ, ժխտել թէ մարդու մը ծանրութիւնը բացարձակապէս անհատական խնդիր մըն է։

Արդ, ես իմ գէր մարդու կեանքիս ամբողջ ընթացքին (իմ բոլոր վիճակակիցներուս նման) ինքզինքս դէմ յանդիման, յարձակումի ենթակայ, կրնամ ըսել՝ նոյնիսկ պոչիս կպած դատած եմ գիրքերու դէգեր, բազմաթիւ պարսաւագրեր, երկար յօդուածներ, թերթերու և խանութներու յայտարարութիւններ, որոնք, բոլորն ալ, առանց երբեք իրենցմէ պահանջուած ըլլալու, խորհուրդներ կու տան նիհարնալու մասին։

Այսուհանդերձ, ոչ ոք կրնայ ժխտել որ հարիւր միլիոն Ամերիկացիներուն մէջ կան հազար հազարաւորներ, որոնց երեւոյթը մեծապէս պիտի բարեփոխուէր, առողջութիւնը պիտի բարելաւէր և նկարագիրը պիտի քաղցրանար, քանի մը քիւօներու յաւելումով։ Իրականին մէջ, ես, իմ երկու հարիւր յիսուն լիտր ներկայանալի միջնաբերդիս բարձրութենէն և յենած հաճելի յիսնամեակի մը փորձառութեանը վրայ, կը կարծեմ թէ աշխարհը աւելի հաճելի պիտի թուէր եթէ անոր չափահաս բնակիչներէն ամէն մէկը քսանեւէինգէն մինչեւ յիսուն,

լիտր աւելի կշռէր։ «Ծիծաղելի առաջարկ» պիտի ըսեն նիհարները։

Սպասեցէք, մտածեցէք քիչ մը։

Ահա մատիտ և թուղթ ու կազմեցէք ցանկը այն մարդոց որոնք ձեր կեանքը անհաճոյ դարձուցած են։ Պարկեշտօրէն պատասխանեցէք այն հարցումներուն զորս կու տամ ձեզի։ Այն տանտէրը որ ձեզմէ վարձք կը ստանար՝ դէ՞ր էր թէ նիհար։ Գիւղին ուղղամիտ ու պարկեշտ մարդը ո՞վ էր։ Շէյլօքն էր որ աւանդները կ'իւրացնէր և այրիներն ու որբերը անօթութեան կը մատնէր։ Զայն կրնա՞ք տգոյն դէմքով, նիհար մարմնով և բարակուկ շրթներով էակէ մը տարբեր ներկայացնել։ Ի՞նչ է միջին ծանրութիւնը այն թեթեւ կիներուն, որոնք իրենց ամուսիններուն կը դաւաճանեն։ Լսած էք երբեք թէ ամուսնացած այր մը փախած ըլլայ գէր աղջկայ մը հետ։ Ո՞րն է այն խոհարարը որ աւելի ուժով կը բողոքէ, երբ ընթերցու համար ուշ տուն կ'երթաք, — գէրը՝ թէ նիհարը։ Երբ դուք ձեր 100 HPով սուրացած էք, յաճախ ո՞վ կեցուցած է զձեզ։ Գէ՞ր թէ նիհար ոստիկան մը։ Որի՞ համար կը նախատէք աշխատիլ, — թանձրամարմին գործատիրոջ թէ նիհարին, որուն ոսկորները մորթէն դուրս ինկած են։ Եթէ, արձակուրդի կիսուն, փորձէք վարձել վազկոն-լիէ անկողին մը և սակայն տրամադրելի անկողին չգտնուի, երկաթուղիի ո՞ր պաշտօնեան ձեզի աւելի գոհունակութիւն կը պատճառէ, լեցունկեկ Պօպ մը թէ նիհարկեկ ձիւ մը։ Ոչ մէկ կասկած այդ մասին։ Ընկերասէր ամէն մէկ անձ պիտի ընդունի որ մարդկային փորձանքներուն մեծ մասը անտեսուած են։

Այսպէս, ակնարկ մը նետեցէք կեանքի ա-

պահովագրական ընկերութեան մը կողմէ առաջին դիմողին վրայ որ զձեզ սրտնեղելու պիտի գայ ձեր գրասենեակը:

Ճարպը երջանկութիւն կը բերէ զայն ունեցողին, իսկ այս վերջինը իր երջանկութիւնը կը սերմանէ ուրիշներու միջեւ:

Իրականին մէջ եթէ աշխարհի բոլոր մարդիկը, սակէ քանի մը տարի առաջ գերնային քիչ մը, պէտք պիտի չըլլար, ներկայիս, ո՛չ Ժընէվի խորհրդաժողովին, ո՛րովհետեւ՝ եղական ու անկարելի յանձնառութիւն մըն է գիրուկ մարդը պատերազմեցնելը:

Ահա թէ ինչո՛ւ, թանձրամարմին ըլլալու կանոնները բանաձեւել փորձելով, այնպէս կը զգամ թէ՛ իմ սեռակիցներուս դժուարին ծառայութիւն մը կը մատուցանեմ: Հաշուի կ'առնեմ թէ՛ ասիկա դժուար աշխատանք մըն է, աւելի դժուար, քան՝ նիհարնալու միջոցները ցոյց տալ մարդոց: Ամէն ոք կրնայ նիհարնալ... Դադարեցէք ուտել ու դուք միշտ կրնաք նիհարնալ: Ուժգին մարզանքները բէք ու դուք անպայման կը կորսնցնէք ձեր քիւրսերէն:

Գիրնալը, սակայն, բոլորովին ուրիշ բան է: Անիկա խելացութեան կը կարօտի:

Գիրնալու համար, պէտք է գիտնալ կեանքը կարելի եղածին չափ հաճելի դարձնելու կերպերը: Այդ լսանք կարելի է: Այն որ անկեղծօրէն պիտի հետեւի հետեւեալ հինգ պարզ կանոններուն, չուսով պիտի նկատէ որ իր ծանրութիւնը աւելցած է:

1. — Դաւմանել յափաղամ հոգի մը: — Մտածեցէք որ՝ ձեզի պատահելիքներուն ոչ մէկին համար կ'արժէ մտահոգուիլ: Հոգ ընելը օրեւէ օրուս չու-

նի: Եթէ դուք կրնանք արգելք ըլլալ բանի մը, ուրեմն ի՞նչ պէտք կայ մտահոգ ըլլալու անոր համար: Եթէ չէք կրնար արգելք ըլլալ, ի՞նչ օգուտ մտահոգութիւն: Այս այսպէս է՝ ձեր ամբողջ կեանքի տեսողութեան: Այն ինչ որ ձեզի հոգ կը պատճառէ, երբեք տեղի չունենար: Ամէն ինչ ընեմ ըլլամ ըսելով մի մաշեցնէք ինքզինքնիդ: Մեծն Աղէքսանդրը, ատենօք, ճամբայ ելաւ աշխարհը գորաւելու համար, ի՞նչ միաց իրմէ այժմ: Ոչինչ՝ եթէ չհաշուենք իր թողած գէշ յիշատակը: Կան բազմաթիւ մարդիկ որոնք հոգիներն բերանին կը բերեն հարստանալու համար, և երբ, ի վերջոյ, նպատակնուն կը հասնին, կը տեսնեն որ փրենց կիւները, դժբախտ չտեսներ դարձած, կը սկսին նեղուիլ դժուարին ամէն տեսակ զբաղումներէն, իսկ իրենց տղաքը ծուռ ճամբու կը հետեւին: Լաւ վերլուծեցէք ձեր յաւակնութիւնները և համոզեցէք դուք ձեզ թէ անոնց համար կ'արժէ ապրիլ: Ամէն բանէ առաջ համոզուած եղէք թէ՛ անոնք զձեզ պիտի երջանկացնեն երբ, ի վերջոյ, զանոնք իրականացնէք: Ամէն մէկ օրը դիմաւորեցէք այնպէս ինչպէս կու գայ ան, բրէք ինչ որ կը պահանջեն այդ օրուայ դէպքերը, և յետոյ ձգեցէք՝ երթա՛յ...»: Եւ եթէ գիշերը ձեզ համար կարելի է ձեր դէմքը դիտել հայելիի մը մէջ, և ըսել ժպտելով՝ «Գէ՛ն, լա՛ւ, ես իմ բոլոր կարելիս ըրի», դուք գիրնալու ճամբուն մէջն էք: Պատ՛վօ:

2. — Մի գրադի՛ք ուրիշներուն կարծիքներովն ու գործերովը: — Երբ մէկը սրտնեղութիւններ ունի, արգիւնք է միշտ ուրիշներու հետ իր յարաբերութեանց, որովհետեւ անոնք կամ անազնիւ վերաբերումներ ունեցած են և կամ անիրաւ խօսքեր են ըրած: Գէք մարդու մը կեանքին մէջ, այդպիսի բա-

ներ քիչ կարեւորութիւն ունին: Մարդիկ որեւէ գործ մը կ'ընեն (լաւ կամ դէշ) համաձայն իրենց բնութեան:

Հազարաւոր պատճառներ են միախառնուած՝ զանոնք ընելու համար այնպէս ինչպէս որ են անոնք, — բունը որմէ ստրած են իրենք, իրենց գլխուն ձեւը, իրենց գեղձերուն, ակոսներուն և փորերնուն վիճակը: Ի՛նչ կարեւորութիւն ունի, եթէ անոնք խօսքերով կը վիրաւորեն զձեզ. զուարճացէ՛ք, և այդ բոլորը նկատեցէք իբրեւ ուսումնասիրութեան նիւթեր: Ընդունեցէք, եթէ հաճելի է ձեզ, երեւան հանել ամէն մէկին պատճառը: Եւ միշտ յիշեցէք թէ ան իր ըրածովը ինքզինքին անելի պիտի վնասէ քան ձեզի:

3.— Առաջնորդուեցիք ձեր մտքովը.— Միշտ խորհեցէք որ.— կարեւորը այն չէ թէ ի՞նչ կը պատահի, այլ՝ այն թէ՛ ի՞նչ կը խորհիք դուք պատահածի մասին: Կրնայ ըլլալ որ ճշկերոյթ մը կը ծրագրէք, բայց, առտուն երբ աչքերնիդ կը բանաք, կը տեսնէք թէ կ'անձրեւէ ու կարկուտ կը տեղայ. «Ի՛նչ անախորժ օր» կը մտածէք: Բայց առտուն սուրհանդակը ձեզ կը բերէ այն անսպասելի լուրը թէ Ամերիկացի ձեր հարուստ մէկ մօրեղբայրը մեռած է յանկարծ՝ ձեզ ժառանգ թողլով հարիւր հազար տօլար: Անձրեւն ու կարկուտը կը շարունակեն, բայց օրը ձեզ համար հրաշալի դարձած է այլեւս: Ասիկա արդիւնք է ձեր մտավիճակին: Կեանքը հաճելի կամ անհաճոյ է՝ համաձայն այն վիճակին զոր ձեր միտքը կ'ունենայ անոր նկատմամբ: Եթէ դուք կը ցանկաք գիրնալ, ձեր միտքը լաւ վիճակի մէջ պահեցէք: Թողէք որ ան ձեր զգացումներուն իշխէ:

4.— Խոյս տուէք մարգանքի ի նպաստ եղած քա-

րողութիւններէն.— Ատենօք, այն շրջանին երբ մարդկային ցեղը քարայրներու մէջ և ծառերուն վրայ կ'ապրէր, երբ իր կեանքը պահպանելու համար ստիպուած էր գօտեմարտիլ ժանիքաւոր վագրերու, ծոյլ հսկաներու հետ, մարդանքը մեծ անհրաժեշտութիւն մըն էր: Եւ ամէն ոք շատ կը մարդէր ինքզինքը: Բայց, հազարաւոր և հազարաւոր տարիներու ընթացքին, քանի քաղաքակրթութիւնը ծաւալած է, այնքան բարեփոխուած են մեր բարքերը: Այսօր կը յաջողի ոչ թէ այն մարդը որ կենդանիներ կը սպաննէ, այլ այն, որ, մեծ ճիգով մը, իր միտքը մասնաւոր ուղղութեամբ մը մշակած է: Բացայայտ է թէ, այն երիտասարդը որ ամէն օր, ամբողջ ժամեր կը զոհէ մարմնամարզին, թէնիսին, պէս-պոլին, թիավարութեան, այդ բոլորին կը զոհէ ժամեր զորս հարկ էր յատկացնել իր մտաւոր զործունէութեան: Ամերիկայի քաղաքացիներուն մեծ մասը, իրենց երիտասարդութեան շատ քիչ ժամանակ յատկացուցած են՝ մարզանքի փրփրականտին պետին հետեւելու համար: Անվարժ մարդու մը համար հասուն տարիքին մէջ մարզանք ընել ոչ միայն անմիտ բան է, այլ և՛ վտանգաւոր: Մարդկային մարմինը բարդ մեքենայ մըն է, որ կը յարմարի իր սեփականատիրոջ սովորութիւններուն և վարժութիւններուն: Անձ մը, որ միշտ գրասենեակային կեանք է վարած, բայց կը սկսի հաւառարակչուելու գնդաժայր ձողեր, թէնիս կամ կոլթ խաղալու, իր սրտին մկանները, որոնք նըստուկ կեանքէն կակղացած էին, կրնան ընկճուիլ: Մի մոռնաք որ այս ձեւի բոլոր մարզանքները առեւտրականացած են, մարդիկ կան որ դրամ կը շահին ամէն տեսակ մարզանքներով ու այդ առեւտրականներէն ամէն մէկը մարզանքի առաքեալ մընէ: Կլլեցէք բաւականաչափ արեւ ու մաքուր օդ ու

դաւք պէտք չէք ունենար ինքզինքնիդ մարդան-
քով ձանձրացնելու. մանաւանդ՝ երբ գիրնալու
ցանկուլթիւնը կայ ձեր մէջ: Դիտեցէք ձեր ու գոր-
ծէ հանուած ձի մը, որ ուժգին մարդանքներու
կեանք մը ապրելէ վերջ, կը քաշուի խաղաղիկ ա-
րօտառեղի մը: Ան անկէ յետոյ, կ'ապրի երջանիկ՝
մինչեւ իր վերջին օրերը:

Ձեր կեցածներու մասին բնաւ մի մտահոգութիւն.—
երկա՛ր ժամանակներու, հազարաւոր տարիներու
թերեւս աւելի քան եօթը միլիոն տարիներու ըն-
թացքին, ձեր նախնայրերը փորձած են կերակու-
ներու արժէքներն ու բաղադրութիւնները: Այն
անուշիկները զորս մենք կ'ուտենք, իրենց փորձա-
ռութեանց խտացումներն են: Լուրջ պատճառներ
կան, փորձառութեան պատճառներ, ժամպօնը
հաւկիթով ուտելու, իւղը՝ սալաղով, գետնախնձո-
րը՝ միսով, և կարագը՝ մեղրով:

Երբ բժիշկը կը փորձէ զձեզ պահեցողութեան
ենթարկել, յիշեցէք որ բժշկութիւնը հեռու է ձըշ-
գրիտ գիտութիւն մը ըլլալէ: Ախտաճանաչումները,
մեծ մասով, վարկածներ են լոկ, և բժիշկներու
մեծ մասը՝ պարզապէս փորձարկողներ: Հեռու է
դեռ այն օրը, երբ սրեւէ բժիշկ ամէն մէկ անհա-
տի յարմար պահեցողութիւն մը պիտի կարենայ
հաստատել: Ամէն մէկ անձ ատակ է յարմարելու
զանազան կերակուրներու, և հակադրամադիր դէ-
պի ուրիշները: Կան որ չեն կրնար ելակ ուտել,
իսկ ուրիշներ՝ որոնք խեցգետինը բնառ չեն ձանչ-
ցած: Եթէ տասը բժշկներ, ուսումնասիրէին անհա-
տի մը կեանքը, պիտի կարենային թերեւս անոր
համար կերակուրներու ցանկ մը պատրաստել, բայց,
նոյնիսկ հոտ անոնք անկարող պիտի ըլլային իրա-
րու հետ համաձայնելու:

Շաքարախտի մասնագէտներ կան, որոնք կը
պնդեն որ իրենց հիւանդները գետնախնձօր ու-
տեն. իսկ ուրիշներ՝ կ'արգիլեն՝ մասնացոյցիչ գըա-
նելով զայն: Պահեցողութեան մասնագէտներու
դպրոց մը կ'արգիլէ ջուր խմել ճաշի միջոցին, իսկ
ուրիշ դպրոց մը՝ կը յանձնարարէ զայն:

Բնութիւնը, սակայն, միլիոնաւոր փորձեր
աւելի կը կատարէ քան բոլոր բժիշկները միացած:
Բնութեան առաջնորդը, ձեր ուտելիքներու մա-
սին, ձեր ախորժակն է: Եթէ կ'ուզէք գիրուկ մը
ըլլալ, կերէք ձեր ախորժակին համաձայն և պահե-
ցողութեան մասնագէտները թողէք իրենց մեղա-
մարտութեանը մէջ:

ԳԼՈՒԽ Զ.

Գեղեցկութեան տեսակէտէն հարկ է, սակայն,
խոստովանիլ որ՝ ճարպը զերծ չէ մէկ քանի փոքր
անպատահութիւններէ: Առտուն մարդ աւելի դիւ-
րին կը հանէ կօշիկները՝ եթէ գէր չէ: Երբեմն կը
պատահի որ, գէրը բարեկամներու քով անցնելով
wee kende, թիմուած ըլլայ լոգարանի մը մէջ,
որուն տարածութիւնը ճշտած են նիհար մարդիկ:
Ամառը, երբ կ'անձրեւէ, գիրուկն իսկ կրնայ ջը-
ղայնանալ՝ կտրուկ կերպով պատասխանելով 49 քի-
լոնոց մարդու մը, որ, ժպտելով իրեն կ'ըսէ.

— Ձեր ուզած օրն է, հէ՞, ընկե՛ր:

Մարդ թէև նեղութիւն մը կը զգայ նաեւ երբ
կը տեսնէ, իսնութի մը ցուցադրողին մէջ, գե-
ղեցիկ ժլդէ մը, որ իրեն հաճոյ կը թուի, և սա-
կայն, իսնութէն ներս մտնելով կը ստուգէ որ մեծ
չափի վրայ նման ժլդէ չկայ: Կակաղ օձիքի նոր
տեսակի մը մասին յայտարարութիւն մը կար-
գացած ըլլալով, կը կարծեմ թէ, հոս վզիս համա-
ձայն՝ 47 թիւ մը կը դառնամ, և սակայն կը տեղե-

կանամ որ մինչեւ 42 թիւ կայ: Բարեկամներս ձը՝ մեռնային հրաշալի փարսօսիւնք կը ձարեն, բայց, ես փորձով գիտեմ թէ անկարելի՝ բան է հատ մըն ալ ինծի համար ձարել: Մեծագոյն չափը 42 է. իսկ ես գիտեմ որ ինծի համար 52 պէտք է: Խորհելով որ բաւական չնորհալի պիտի ըլլամ՝ հազնելով երկկոյթի հագուստս ու դնելով ծայրաբեկ օձիք մը, ուղեցի հատ մը դնել: Աւա՛ղ. վաճառողը, իմ եռոյսը կզակիս վրայ արագ ակնարկ մը նետելէ վերջ, խանութին ամէնէն ցած օձիքը բերաւ ինծի:

Անկէ զատ, բոլոր ծերերը ունին գաղտնի նախախրութիւն մը, միտում մը, խոր փափաք մը՝ կոչեցէք ինչպէս որ կ'ուզէք: Անոնք կ'ուզեն հագնիլ լայն քառակուսիներով բաց-գորշագոյն հագուստ: Մէկէ աւելի անգամներ ես փորձած եմ գընել այդ տեսակ կերպաս, բայց միշտ ալ չեմ յաջողած: Ոչ կիսս և ոչ ալ դերձակս կ'արտօնեն զիս՝ գոհացում տալ այդ փափաքիս: Երբ, անսովոր յանդգնութեամբ մը, կ'ընտրէի սրտիս մօտ եղող այդ տեսակ կերպասի նմոյշ մը, ու զայն տուն կը բերէի, կիսս, ձեռքերը երկինք բարձրացնելով, խայթիչ ծիծաղ մը կը փրցնէր և՝

— Շատ լաւ գիտես որ դուն չես կրնար հագնիլ այս քառակուսիները, կ'ըսէր ան: Ասանկ կերպասէ հագուստ մը զքեզ պիտի նմանցնէր զինութափ յածանաւի մը:

Այսուհանդերձ, սրուելով կեանքիս մէջ մէկ հեղ ինքնագլուխ շարժիլ, օր մը անտեսեցի ընդդէմութիւնները և գացի դերձակին խանութը: Եւ ամենավճռական ձեւով մը բռնելով նմոյշը,

— Կ'ուզէի պարոն հագուստ մը այս...

Դերձակը, քաղցրութեամբ բայց ոչ առանց հաստատամտութեան, զիս ընդմիջեց.

— Ահա ինչ որ ձեզի կը յարմարի. տեսէք, կապոյտ ցիսիի (սօն) կտոր մը զոր առաւօտ ստացայ, ճաշակաւոր, աչքի զարնող, ինչ որ յարմար է ձեր կերպարանքը ունեցող և միջին տարիքով մարդոց:

— Իմ կերպարանքս, ըսի ես՝ պարտուած:

Այսուհանդերձ, ինձ կը մնար յուսալ որ օր մը պիտի հանդիպիմ, իմ ճամբուս վրայ, դէր միջին տարիքով և ամուրի դերձակի մը, դերձակի մը որ ինքնակամ պիտի ըլլայ և խղճացող հոգիի տէր: Օգտուելով կնոջս՝ իր մօրը տուած այցելութենէն, պիտի յաջողէի լայն քառակուսիներով բաց գորշագոյն հագուստ մը յանձնարարել:

Տարիքը առած դէր աղջիկ մը. որ ինձ ծանօթ է, կ'ըսէ թէ «այր մարդու համար շատ լաւ է դէր ըլլալ, բայց կնոջ մը համար մեծ գոբախտութիւն մըն է»:

Դուք, կ'ըսէ ան, այրերդ, կնոջ գիրութիւնք կը նկատէք ճակատագրականութիւն մը: Մէկ խօսքով՝ այրերը չեն ուզեր ամուսնանալ գիրուկ աղջիկներուն հետ:

Այրերը երբեք յանցաւոր չեն այդ ուղղութեամբ, ատիկա արդիւնքներէն մին է նիհարնալու մասին ի գործ դրուած վնասաբեր քարոզչութեան, ու անոր պէտք է վերագրել մեղքը: Ան ու նորոյթն են՝ երիտասարդ աղջիկներուն այդ վիճակին պատճառը: Հոս, Ամերիկայի մէջ, բախտը ժպտեցաւ սլացիկ դիմաստուերներուն: Բայց միշտ կարելի է յուսալ: Նորոյթը մէշտ կը փոխուի: Ափրիկէի և Ասիոյ մէջ կան զանազան վայրեր, ուր ամենագէր նշանածուները ամենահաճելի հարսերը կը նկատուին: Եթէ Ամերիկայի գիրուկ կի-

ներն ու աղջիկները հաւաքուէին՝ կորովի ցոյց մը ընելու նպատակով, ով գիտէ՝ թերեւս իրենց ժամը աւելի չուտ պիտի հնչէր:

Վերջապէս, չափ փոքր են այն ձանձրոյթները, զորս կ'ունենան գէրերը՝ իրենց գիրութեան պատճառաւ: Գիրուկ մարդը միշտ մխիթարութիւն մը ունի այն պարագային երբ իր վիճակը անտանելի պիտի դառնար: Այն է՝ մտածել թէ՛ ինք կըրնայ նիհարնալ եթէ նիհարնալու փափաքը ունենայ: Եւ սակայն, գէրերու մեծ մասը կը նախընտրեն գէր մնալ:

Իրենց յուսահատութեան պահուն, անոնք կրնան մտաբերել մեծ մարդոց սակի գիրքը և հաշուել որ անոնց մեծ մասը գէրեր էին: Ազգերու ամենանշանաւոր գէրերը որոնք էին. — Կեսարը, Քրոմուէլը, Նաիոլէոնը, որոնք բոլորն ալ գէր էին: Որոնք են ամենանշանաւոր գրագէտները. — Շէյքսպիր, Պալլադ, Սուրֆեր, Ատտիսոն, Սթալ, Շէսթերթոն. բոլորն ալ գէր: Որոնք են, մեր օրերուն, երաժշտական աշխարհի ամենանշանաւոր գէտերը. — Մացէնտէն, Բէթրաքցինի, Էմմի, Վիքթոր Զէրպերթ, Տէսթինն, Նչպէս նաև կին անուանի երաժշտագիտուհիներ, զորս կրնանք անվարան կերպով պարարտներ կոչել: Իրականին մէջ հանրային կեանքին մէջ «փոքր» միասին կ'ընթանայ յաջողութեան հետ: Ասիկա փորձուած բան է:

Քաղաքապետներու, ծերակուտականներու, ինչպէս նաև նախագահներու և Բարձրագոյն Ատեանի դատաւորներու մեծ մասը գէրեր են եղած. իսկ ամերիկեան քաղաքական կեանքին մէջ կարելի է գտնել բազմութիւն մը մեծղի ձիւներու և պարտ թոմերու: Գործի կեանքին մէջ, պետերը

յաճախ գէրեր են: Երբ փիէս մը կը գրեն՝ գործի աշխարհին յատուկ, և պէտք կ'ունենան դերասանի մը՝ արդիւնաբեր ելեւմտագէտի մը դերին՝ համար, նիհա՞ր մէկը կը փնտռեն: Գործնականօրէն մեծ գործերու մարդիկը, ճարտարարուեստի ղեկավարները, մեծ առեւտրականները, յանձնառուները մեծղի մարդիկ են: Լայնփոր, դնդերաւոր ու 200 լիտր ծանրութեամբ: Իրենց ոտքերուն վրայ յարատեւօրէն չարժողները չեն որ օգտակար աշխատանքներ կը տանին, այլ՝ անոնք որ նստած են: Աշխարհը կը կառավարեն անոնք որ իրենց խելքով կը գործեն:

Ամփոփելով, ըսենք որ գէրերը աշխարհը լաւագոյնս կը վայելեն, ատոր ապացոյցը այն է որ Ամերիկայի ամէն մէկ նահանգին մէջ գոյութիւն ունին գէրերու ակումբներ, կամաւոր ընկերակցութիւններ՝ այն մարդոց որոնք գէր են ու հըպարա՞ իրենց գիրութեամբ:

Լսա՞ծ էք երբեք որ խօսին նիհարներու ակումբներու մասին:

Ձեզմէ ո՞վ պիտի համարձակէր պատկանիլ անոնցմէ մէկուն՝ որ անոնք գոյութիւն ունենային:

Գիրուկներու ակումբները կը ծնին ու կ'ապրին հաճելի հաճոյքներ, զգմելու համար. բայց եթէ նիհար մարդոց խումբ մը կազմուէր, կամ կըռիւով պիտի վերջացնէին գործը՝ թէկուզ կոռուելու տրամադրութիւն չունենային, և կամ մարդանքի մասին իրենց յաղթանակը փառաբանելէ ձանձրանալով պիտի հատնէին՝ լմնային:

Այս ընդարձակ աշխարհին վրայ և գունու և կըր որ մոլորակին որեւէ մէկ անկիւնը եթէ գո-

յութիւն ունի մեծաւոր մարդոց ազգումը մը, որ,
կարգաւոր այս գրութիւնը, կը ցանկայ զիս իր ծո-
ցը առնել, կ'ընդունիմ: Կ'ընդունիմ հպարտու-
թեամբ, բայց մասնաւոր անոր համար որ անխկա-
սքանչելի՝ ազգումը մըն է:

ՎԵՐՁ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0224679

“ՄԱՍԻՍ,, ԳՐԱՏԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

	Լ.Է.Լ
1.— Ասուր-Նազիր-Աբալ	10
2.— Մեծապատիւ Մուրացկանները 3. ՊԱՐՈՆԵԱՆ	30
3.— “Մասիս” Տարեգիրք Ա. Տարի Ա. ՍԵՒԱՆ	100
4.— Թանկագին Համբոյր (Կակերդ. 1 արար)	10
5.— Գիրուկ Մարդուն Հանոյները ՈՒ ՃՕՆՍԸՆ	15

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀՌՈՄԻ ՊԱՊԻՆ ԶԱԽԱԿՆԵՐԸ

(Զգայացունց մեծ վեպ)